

Znaczenie płynności finansowej w gospodarstwach rolniczych z województwa lubelskiego

Wstęp

Płynność finansowa jest bardzo istotnym czynnikiem kształtującym sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa. Najważniejszym zadaniem każdej jednostki gospodarczej, funkcjonującej w warunkach gospodarki rynkowej, powinno być zapewnienie przedsiębiorstwu płynności finansowej, ponieważ jej utrata może prowadzić do bankructwa. W literaturze przedmiotu kategoria płynności finansowej jest różnie rozumiana i definiowana. D. Wędzki [2003, s. 33] określa płynność finansową w aspekcie majątkowym i w majątkowo-kapitałowym. W pierwszym znaczeniu płynność koncentruje się na aktywach i oznacza zdolność przedsiębiorstwa do przekształcania aktywów w środki pieniężne w jak najkrótszym czasie i bez utraty wartości. Łatwość z jaką przedsiębiorstwo może uzyskać dodatkowe zasoby gotówki przez sprzedaż innych aktywów określa skalę płynności finansowej przedsiębiorstwa. Drugi sposób rozumienia płynności finansowej, tj. w aspekcie majątkowo-kapitałowym, jest bardziej popularny i wyraża zdolność przedsiębiorstwa do terminowego regulowania zobowiązań bieżących [Sierpińska, Jachna 2004, s. 145]. Zdolność tę wyrażają wzajemne relacje zobowiązań finansowych oraz majątku, stanowiącego zabezpieczenie terminowej spłaty tych zobowiązań [Wędzki 2003, s. 33]. Zdolność przedsiębiorstwa do bieżącego regulowania zobowiązań zależy między innymi od ilości środków zaangażowanych w najbardziej płynne aktywa. Im więcej przedsiębiorstwo utrzymuje płynnych aktywów, np. gotówki, tym większa jest zdolność regulowania krótkoterminowych zobowiązań. Jeśli przedsiębiorstwo posiada regularne wpływy środków pieniężnych, które umożliwiają regulowanie wymaganych zobowiązań finansowych, nie ma konieczności utrzymywania nadwyżek środków pieniężnych i krótkoterminowych papierów wartościowych, ponieważ płynność finansowa zostaje zachowana [Wawryszuk-Misztal 2007, s. 83].

Zaprezentowane dotychczas ujęcia płynności finansowej mają charakter statyczny, ponieważ opierają się na posiadanych w danym momencie aktywach i zobowiązaniach. Dynamiczne ujęcie płynności finansowej przedstawia L. Bernstein [1981, s. 82], definiując płynność finansową jako zdolność równoważenia wymaganych wypływów gotówkowych oraz odpowiadających im wpływów gotówkowych, uwzględniając przy tym ryzyko wystąpienia przerwy w dopływie gotówki oraz wzrost wydatków. Najbardziej zbliżoną definicję w literaturze polskiej podaje D. Wędzki [2003, s. 34], według którego płynność finansowa to zdolność przedsiębiorstwa do osiągnięcia przepływów pieniężnych umożliwiających regulowanie wymagalnych zobowiązań i pokrywanie niespodziewanych wydatków gotówkowych. Dynamiczne pojęcie płynności finansowej ujmuje przebieg procesów finansowych, ujętych strumieniowo w postaci wpływów i wydatków gotówkowych. W ujęciu tym przedsiębiorstwo posiada płynność finansową, jeśli wydatki wynikające z aktualnych zobowiązań krótkoterminowych oraz niezbędne przyszłe wydatki znajdują pokrycie w środkach finansowych spodziewanych z bieżących wpływów gotówkowych [Kusak 2006, s. 10; Wojciechowska 2001, s. 14]. Tak rozumiana płynność finansowa określana jest jako płynność w aspekcie przepływów pieniężnych.

Płynność finansową można rozpatrywać w aspekcie makro- i mikroekonomicznym, ale przede wszystkim jest zjawiskiem mikroekonomicznym. Może być dokładnie mierzona i ustalona tylko w odniesieniu do konkretnej jednostki gospodarującej, poprzez porównywanie jej wymagalnych w danym momencie zobowiązań do pozostających w jej dyspozycji środków pieniężnych. Można również określić płynność finansową w skali makroekonomicznej, w odniesieniu do całej gospodarki narodowej, czy określonej gałęzi produkcji, poziom płynności jednak nie może być precyzyjnie ustalony i wymierzony, ponieważ obserwacje i obliczenia będą przeprowadzane na określonej grupie podmiotów gospodarczych, a nie na całej zbiorowości [Wojciechowska 2001, s. 15].

Zmniejszająca się płynność finansowa i związany z tym wzrost trudności sągających należności oraz narastanie zobowiązań jest jednym z czynników świadczących o słabnącej kondycji finansowej przedsiębiorstwa [Gołębiowski, Tłaczała 2005, s. 157]. Błędne zarządzanie płynnością finansową, m.in. wzrost zobowiązań krótkoterminowych przy określonym poziomie majątku obrotowego, może doprowadzić przedsiębiorstwo do jej utraty, a w konsekwencji spowodować szereg negatywnych skutków ekonomicznych. Utrata płynności może doprowadzić również do bankructwa. Doświadczenia krajów wysokorozwiniętych wskazują, że główną przyczyną upadłości małych i średnich przedsiębiorstw jest utrata płynności finansowej, a nie ponoszenie przez nie strat [Sierpińska, Wędzki 2002, s. 7]. Mimo świadomości istotnej roli płynności finansowej dla egzystencji i rozwoju przedsiębiorstwa, bardzo dużo polskich

przedsiębiorstw ma poważne problemy z płynnością finansową [Stadtherr 2004, s. 203; Bieniasz, Gołaś 2007, s. 10].

Rolnictwo to specyficzna branża, w której płynność finansowa znajduje się zazwyczaj na wysokim poziomie [Kisielińska 2003, s. 80–97; Franc-Dąbrowska 2008, s. 43–57]. Jest to skutkiem m.in. długiego cyklu produkcyjnego i konieczności gromadzenia zapasów środków produkcji [Ziętara i in. 1994, s. 98]. Badania przeprowadzone przez M. Wasilewskiego [2004, s. 110] wskazują, że w gospodarstwach rolniczych wielkość wskaźników płynności bieżącej była wyższa od optimum literaturowego, co wiązało się z posiadaniem wyższego poziomu zapasów i zaliczeniem do nich inwentarza obrotowego. Potwierdzają to również badania gospodarstw rolnych poszczególnych krajów UE, przeprowadzone na podstawie danych europejskiego systemu rachunkowości FADN z lat 1989–2005 [Mańko, Sobczyński, Sass 2008, s. 10–20].

Cel i metody badań

Celem badań było określenie znaczenia płynności finansowej dla gospodarstw rolniczych w województwie lubelskim. Dobór gospodarstw do badań był celowy, ponieważ obejmował obiekty uczestniczące w systemie FADN (Farm Accountancy Data Network), prowadzące rachunkowość rolną pod nadzorem Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB)¹. Podmioty znajdujące się w polu obserwacji polskiego FADN są to gospodarstwa towarowe, mające zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej rolnictwa. Za takie uznawane są te, które mieszczą się w grupie gospodarstw wytwarzających w danym regionie FADN co najmniej 90% wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej. Liczebność próby PL FADN wynosi 12 100 gospodarstw rolniczych. Jedno gospodarstwo rolnicze uczestniczące w PL FADN reprezentuje średnio 61 gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji.

Do określenia opinii rolników indywidualnych z gospodarstw rolniczych, dotyczących płynności finansowej, jej znaczenia, sposobów kontrolowania oraz sposobów utrzymywania wykorzystano kwestionariusz wywiadu. Dane rachunkowe z gospodarstw rolnych uczestniczących w systemie FADN oraz osobowe posiadaczy tychże gospodarstw podlegają ochronie, dlatego też wywiady z rolnikami przeprowadzane były przez doradców do spraw rachunkowości, będących pracownikami Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. W 2009 roku

¹ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, Dz.U. z 2001 r. Nr 3, poz. 20.

badaniom metodą wywiadu bezpośredniego z wykorzystaniem kwestionariusza poddano 62 celowo wybrane gospodarstwa rolnicze. Przy wyborze tym posłużono się metodą doboru kwotowego (proporcjonalnego). Metoda ta opiera się na założeniu, że próba jest reprezentatywna dla wszystkich elementów badanej populacji, a struktura próby pod względem istotnych cech jest taka sama, jak struktura całej zbiorowości. Badaną populację, tj. 1031 gospodarstw, podzielono na grupy (warstwy), kierując się takimi kryteriami jak wielkość ekonomiczna (ESU) i typ rolniczy, a następnie ustalono udział wybranych warstw w badanej populacji (6%) i obliczono skład próby, proporcjonalnie do udziału poszczególnych grup w populacji. Biorąc pod uwagę typ rolniczy, gospodarstwa podzielono na następujące grupy: uprawy polowe (1), zwierzęta żywione w systemie wypasowym (razem z krowami mlecznymi) (5, 6), zwierzęta ziarnożerne (7), mieszane (8). Ze względu na wielkość ekonomiczną gospodarstw wydzielono trzy grupy: bardzo małe (< 4 ESU), małe ($4 \leq 8$ ESU) oraz średnio małe i średnio duże ($8 \leq 40$ ESU).

W ramach badanej populacji wyodrębniono także poszczególne grupy obszarowe, co pozwoliło na dokonanie dodatkowych analiz, ze względu na powierzchnię użytków rolnych (UR) gospodarstw. Wydzielono następujące grupy obszarowe gospodarstw: małe ($5 \leq 10$ ha), średnio małe ($10 \leq 20$ ha), średnio duże ($20 \leq 30$ ha) oraz duże ($30 \leq 50$ ha).

Badaniami objęto właścicieli gospodarstw współpracujących z Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego (LODR) w Końskowoli, którzy wyrazili zgodę na udzielenie informacji².

Województwo lubelskie wybrane zostało z uwagi na typowo rolniczy charakter regionu, w którym rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki, oraz dlatego, że jest to obszar zaliczany do najbiedniejszych regionów zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej (UE).

Wyniki badań

W tabeli 1 przedstawiono opinie rolników dotyczące znaczenia płynności finansowej i przyczyn, dla których zdolność do regulowania zobowiązań krótkoterminowych jest ważna. We wszystkich wydzielonych grupach gospodarstw płynność finansowa miała bardzo duże znaczenie, co potwierdza fakt, że średnio 98% właścicieli udzieliło takiej odpowiedzi. Zdolność do regulowania krótko-

² Rolnicy na zadane pytania mogli udzielić więcej niż jedną odpowiedź, dlatego też przedstawione wyniki określają procent wskazań danej odpowiedzi, przy czym w opracowaniu określone to będzie jako [%].

Tabela 1
Znaczenie płynności finansowej dla gospodarstw rolniczych

Treść	Udział opinii rolników w zależności od [%]:											Średnio
	powierzchni UR (ha)				typu rolniczego				ESU			
	5–10	10–20	20–30	30–50	1	5,6	7	8	< 4	4–8	8–40	
Czy zdolność do regulowania zobowiązań krótkoterminowych ma znaczenie dla właściciela gospodarstwa?												
a) tak	100	96	100	100	100	83	100	100	100	100	89	98
b) nie	0	4	0	0	0	17	0	0	0	0	11	2
Jeśli tak, to dlatego, że:												
a) utrata płynności finansowej może być początkiem bankructwa	28	26	71	50	44	50	50	24	30	34	33	33
b) posiadanie płynności wiąże się z poczuciem bezpieczeństwa finansowego	66	52	43	50	56	67	38	61	74	52	33	57
c) jeśli utracę płynność finansową to stracę zaufanie wśród odbiorców	7	30	0	0	0	0	38	16	0	21	33	15
d) płynność finansowa gospodarstwa pozwala utrzymać rodzinę	31	52	43	50	22	33	50	45	22	59	33	41

Źródło: Opracowanie własne.

terminowych zobowiązań nie miała znaczenia jedynie dla 4% właścicieli gospodarstw w grupie obszarowej 10–20 ha, 17% właścicieli gospodarstw o typie rolniczym zwierzęta żywione w systemie wypasowym oraz 11% rolników z grupy o klasie wielkości ekonomicznej 8–40 ESU. W pozostałych grupach gospodarstw 100% badanych stwierdziło, że posiadanie zdolności do regulowania zobowiązań jest dla nich istotne. Najczęściej rolnicy odpowiadali, że posiadanie płynności wiąże się dla nich z poczuciem bezpieczeństwa (średnio 57%) i dlatego ma duże znaczenie. Największy udział wskazań tej odpowiedzi odnotowano w gospodarstwach małych (5–10 ha) i średnio małych (10–20 ha) – odpowiednio 66 i 52%. Właściciele gospodarstw średnio małych również często odpowiadali, że płynność finansowa pozwala im utrzymać rodzinę. W gospodarstwach dużych (30–50 ha) takiej odpowiedzi udzieliło 50% rolników. W gospodarstwach tych 50% właścicieli wskazało także, że posiadanie

płynności finansowej ma dla nich istotne znaczenie, ponieważ wiąże się z poczuciem bezpieczeństwa oraz dlatego, że utrata zdolności regulowania krótkoterminowych zobowiązań może być początkiem bankructwa. Najwyższy udział wskazań ostatniej odpowiedzi odnotowano w gospodarstwach średnio dużych – 71%. W tej grupie obszarowej odpowiedzi takiej udzieliło 7% właścicieli gospodarstw małych i 30% średnio małych. W gospodarstwach powyżej 20 ha taka odpowiedź nie była wskazywana.

Posiadanie zdolności regulowania zobowiązań krótkoterminowych z uwagi na poczucie bezpieczeństwa finansowego miało znaczenie dla większości gospodarstw pogrupowanych ze względu na typ rolniczy. Odpowiedzi takiej udzieliło 56% zarządzających gospodarstwami o typie rolniczym uprawy polowe, 67% wyspecjalizowanych w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym i 61% z gospodarstw o typie mieszanym. W grupach tych był to najwyższy udział wskazań. Z kolei w gospodarstwach o typie rolniczym zwierzęta ziarnożerne 38% rolników udzieliło takiej odpowiedzi. W grupie tej częściej utrzymywanie płynności finansowej miało znaczenie z uwagi na strach przed bankructwem (50%) i fakt, że posiadanie odpowiedniego poziomu majątku obrotowego pozwala zapewnić utrzymanie rodziny (50%). Strach przed bankructwem wskazywało także 50% właścicieli gospodarstw wyspecjalizowanych w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym, 44% rolników mających gospodarstwa o typie rolniczym uprawy polowe oraz 24% rolników z grupy o typie mieszanym. Troską o zaufanie wśród odbiorców kierowało się 38% właścicieli gospodarstw o typie rolniczym zwierzęta ziarnożerne i 16% o typie mieszanym. Troską o płynność finansową z uwagi na poczucie bezpieczeństwa finansowego kierowało się 74% właścicieli gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 2 do 4 ESU, co było najczęściej wskazywaną odpowiedzią w tej grupie. Rolnicy z gospodarstw o większej sile ekonomicznej rzadziej udzielali tej odpowiedzi, tj. 52% w grupie gospodarstwa małe i 33% w gospodarstwach o sile ekonomicznej 8–40 ESU. W gospodarstwach o największej sile ekonomicznej również często płynność finansowa miała znaczenie dlatego, że jej utrata może być wstępem do bankructwa oraz, że może spowodować spadek zaufania wśród odbiorców. W gospodarstwach małych (4–8 ESU) najczęściej wskazywano, że płynność finansowa pozwala utrzymać rodzinę (59%). Wynika to z faktu, że w gospodarstwach rodzinnych istnieje jedność gospodarstwa rolniczego i gospodarstwa domowego, dlatego każde działania podejmowane w gospodarstwie w sferze organizacyjnej i finansowej są jednocześnie ingerencją w sprawę rodziny rolnika.

Reasumując, właściciele gospodarstw rolniczych są świadomi znaczenia płynności finansowej głównie dlatego, że jej posiadanie wiąże się z poczuciem bezpieczeństwa i pozwala utrzymać rodzinę, a utrata zdolności regulowania krótkoterminowych zobowiązań może być początkiem bankructwa.

W tabeli 2 przedstawiono opinie rolników dotyczące stosowanych sposobów kontrolowania płynności finansowej w gospodarstwach rolniczych. Najczęściej wskazywano kontrolowanie bieżących wpływów i wydatków pieniężnych, wynikających z terminów regulowania zobowiązań krótkoterminowych oraz spływu należności (średnio 69%). W miarę wzrostu powierzchni UR oraz siły ekonomicznej gospodarstw zwiększał się udział tej odpowiedzi. W rezultacie, w gospodarstwach dużych i o najwyższej sile ekonomicznej, 100% właścicieli wskazało tę odpowiedź. Właściciele badanych gospodarstw twierdzili także, że sposobem na kontrolowanie płynności finansowej jest posiadanie oszczędności na wypadek problemów z realizacją krótkoterminowych zobowiązań. Największy udział tej odpowiedzi odnotowano w gospodarstwach małych (30% wskazań) oraz o najniższej sile ekonomicznej (22%). W gospodarstwach małych i o sile ekonomicznej 4–8 ESU najczęściej wskazywano, w przypadku stwierdzenia

Tabela 2
Sposoby kontrolowania płynności finansowej

Treść	Udział opinii rolników w zależności od [%]:											Średnio
	powierzchni UR [ha]				typu rolniczego				ESU			
	5–10	10–20	20–30	30–50	1	5,6	7	8	< 4	4–8	8–40	
a) posiadam oszczędności na wypadek trudności z realizacją krótkoterminowych zobowiązań	14	30	0	0	22	0	13	21	22	17	11	18
b) kontroluję na bieżąco wpływy i wydatki pieniężne	69	61	86	100	56	100	88	63	52	72	100	69
c) w przypadku stwierdzenia braku środków pieniężnych korzystam z kredytu bankowego	10	22	14	0	22	0	13	16	13	21	0	15
d) w przypadku stwierdzenia braku środków pieniężnych korzystam z pożyczki od rodziny	14	13	29	0	22	17	0	16	26	10	0	15

Źródło: Opracowanie własne.

braku środków pieniężnych, korzystanie z kredytu bankowego (20–21%). W sytuacji, gdy brakuje środków pieniężnych rolnicy korzystają również z pożyczki od rodziny. Odpowiedź ta najczęściej występowała w gospodarstwach średnio małych (29%) i o najniższej sile ekonomicznej (26%).

W gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej najczęściej, w porównaniu z pozostałymi typami rolniczymi gospodarstw, kontrolowanie płynności finansowej polegało na bieżącym analizowaniu wpływów i wydatków, co pozwalało zarządzającym zapobiegać wystąpieniu trudności płatniczych. W gospodarstwach o typie rolniczym zwierzęta żywione w systemie wypasowym 100% badanych udzieliło takiej właśnie odpowiedzi. W grupie tej dodatkowo 17% rolników w przypadku stwierdzenia trudności płatniczych korzystało z pożyczki od rodziny. Największy jednak udział wskazań tej odpowiedzi stwierdzono w gospodarstwach o typie uprawy polowe (22%). W gospodarstwach tych równie często rolnicy posiadali oszczędności na wypadek wystąpienia trudności z regulowaniem krótkoterminowych zobowiązań, a w sytuacji braku środków pieniężnych korzystali z kredytu bankowego.

Reasumując, właściciele gospodarstw rolniczych kontrolują na bieżąco swoją sytuację finansową, co jest zachowaniem racjonalnym i świadczy o świadomym zarządzaniu płynnością finansową.

Najczęstszym sposobem utrzymywania płynności finansowej w badanych gospodarstwach rolniczych było ograniczanie wydatków pieniężnych, co deklarowało średnio 82% rolników (tab. 3). Wraz ze wzrostem powierzchni UR zwiększał się udział tej odpowiedzi i w gospodarstwach dużych 100% badanych wskazało na taki sposób utrzymywania płynności finansowej. Dodatkowo 50% właścicieli tych gospodarstw stwierdziło, że niechętnie udziela kredytu handlowego, a w przypadku przeterminowanych należności niezwłocznie rozpoczyna ściąganie pieniędzy od dłużników. W gospodarstwach bardzo małych najczęściej, w porównaniu z pozostałymi grupami, pojawiała się stwierdzenie, że sposobem na utrzymanie płynności finansowej jest negocjowanie dłuższych terminów płatności zobowiązań krótkoterminowych (17%).

Ograniczanie wydatków pieniężnych było najczęściej deklarowanym działaniem podejmowanym w celu utrzymania płynności finansowej we wszystkich typach gospodarstw rolniczych. Największy udział tej odpowiedzi stwierdzono w gospodarstwach o typie rolniczym uprawy polowe i mieszane (89%). Z kolei najrzadziej odpowiedź ta występowała w grupie gospodarstw wyspecjalizowanych w chowie zwierząt ziarnożernych – 38%. W obiektach tych równie często deklarowano negocjowanie dłuższych terminów płatności zobowiązań krótkoterminowych, 25% właścicieli gospodarstw wskazało natomiast, że zwiększa obsadę zwierząt w celu uzyskania większej sprzedaży. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 2–4 ESU, 96% rolników utrzymywało płynność finansową

Tabela 3
Sposoby utrzymywania płynności finansowej

Treść	Udział opinii rolników w zależności od [%]:											Średnio
	powierzchni UR (ha)				typu rolniczego				ESU			
	5–10	10–20	20–30	30–50	1	5,6	7	8	< 4	4–8	8–40	
a) ograniczanie wydatków pieniężnych	76	87	86	100	89	83	38	89	96	72	78	82
b) zwiększanie obsady zwierząt w celu uzyskania większej sprzedaży	17	22	0	0	0	0	25	21	13	17	22	16
c) negocjacja dłuższych terminów płatności zobowiązań	17	9	14	0	22	0	38	8	4	24	0	13
d) niechęćne udzielanie kredytu handlowego, a w przypadku należności przeterminowanych niezwłoczne rozpoczęcie ich ściągania	7	4	0	50	11	0	13	5	4	7	11	7

Źródło: Opracowanie własne.

poprzez ograniczanie wydatków pieniężnych. W gospodarstwach silniejszych pod względem ekonomicznym udział tej odpowiedzi był niższy. Negocjowanie dłuższych terminów płatności zobowiązań krótkoterminowych najczęściej wskazywali rolnicy z gospodarstw małych (24%), z kolei zwiększanie obsady zwierząt, w celu uzyskania większej sprzedaży, właściciele gospodarstw o sile ekonomicznej 8–40 ESU (22%).

Właściciele badanych gospodarstw rolniczych, aby nie utracić płynności finansowej najczęściej wskazywali, że będą kontrolować poziom zobowiązań krótkoterminowych, tak żeby nie doszło do takiej sytuacji, w której nie będzie można terminowo ich regulować (średnio 52%) (tab. 4). Stwierdzono, że w gospodarstwach dużych o powierzchni 30–50 ha UR wszyscy rolnicy zamierzają kontrolować poziom zobowiązań krótkoterminowych. W tej grupie gospodarstw żaden z badanych nie udzielił innej odpowiedzi. Na utrzymywanie bezpiecznego poziomu środków pieniężnych najczęściej wskazywali właściciele gospodarstw średnio dużych, w których odpowiedź ta występowała równie często, jak kontrolowanie poziomu zobowiązań krótkoterminowych (43%). Rolnicy wskazywali

Tabela 4

Planowane działania w kierunku utrzymania płynności finansowej

Treść	Udział opinii rolników w zależności od [%]:											Średnio
	powierzchni UR (ha)				typu rolniczego				ESU			
	5–10	10–20	20–30	30–50	1	5,6	7	8	< 4	4–8	8–40	
a) utrzymywać bezpieczny poziom środków pieniężnych	21	17	43	0	11	50	38	16	26	21	11	21
b) nie inwestować w powiększanie produkcji, a jedynie kontynuować dotychczasowy jej poziom	14	26	14	0	11	33	0	21	22	14	22	18
c) utrzymywać wysoki poziom majątku obrotowego	17	4	0	0	11	0	25	8	9	10	11	10
d) kontrolować poziom zobowiązań krótkoterminowych	52	52	43	100	67	17	50	55	48	55	56	52
e) w decyzjach finansowych nie podejmować ryzyka	10	4	0	0	0	0	0	11	9	7	0	7

Źródło: Opracowanie własne.

także, że nie zamierzają inwestować w zwiększanie produkcji, a jedynie kontynuować dotychczasowy jej poziom. Odpowiedź ta najczęściej udzielana była przez właścicieli gospodarstw średnio małych (26% wskazań). W tej grupie gospodarstw oraz w gospodarstwach małych wskazywano także na utrzymywanie wysokiego poziomu majątku obrotowego oraz na niepodejmowanie ryzyka w decyzjach finansowych, jako planowane działania zapobiegające utracie płynności finansowej.

We wszystkich badanych typach rolniczych gospodarstw, z wyjątkiem obiektów wyspecjalizowanych w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym, rolnicy najczęściej deklarowali, że zamierzają kontrolować poziom zobowiązań krótkoterminowych, tak aby nie utracić płynności finansowej. Najwyższy udział tej odpowiedzi odnotowano w gospodarstwach o typie rolniczym uprawy polowe (67%). W gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym rolnicy natomiast częściej deklarowali,

że będą utrzymywać bezpieczny poziom środków pieniężnych (50%). W grupie tej aż 33% rolników odpowiedziało, że nie zamierza inwestować w zwiększenie produkcji.

W badanych gospodarstwach rolniczych zauważono następującą zależność: wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej zwiększał się udział odpowiedzi, że rolnicy, aby nie utracić płynności finansowej zamierzają kontrolować poziom zobowiązań krótkoterminowych. W rezultacie w gospodarstwach o najwyższej sile ekonomicznej 56% rolników wskazało tę odpowiedź. Z kolei im silniejsze pod względem ekonomicznym było gospodarstwo, tym rzadziej zarządzający deklarowali utrzymywanie bezpiecznego poziomu środków pieniężnych. Największy udział tej odpowiedzi odnotowano w gospodarstwach bardzo małych (26%).

Wnioski

W opracowaniu przedstawiono opinie rolników z województwa lubelskiego dotyczące znaczenia płynności finansowej. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. W opiniach właścicieli gospodarstw rolniczych z województwa lubelskiego płynność finansowa ma dla nich duże znaczenie dlatego, że jej posiadanie wiąże się z poczuciem bezpieczeństwa finansowego.
2. Najczęstszym sposobem kontrolowania poziomu płynności finansowej gospodarstw rolniczych jest monitorowanie bieżących wpływów i wydatków pieniężnych, wynikających z terminów regulowania zobowiązań krótkoterminowych oraz należności. Wraz ze wzrostem powierzchni UR oraz siły ekonomicznej gospodarstw zwiększał się udział tej odpowiedzi.
3. Właściciele gospodarstw rolniczych najczęściej starają się utrzymywać płynność finansową poprzez ograniczanie wydatków pieniężnych. Im większa była powierzchnia UR gospodarstwa, tym częściej wskazywano tę odpowiedź. Gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt ziarnożernych, oprócz ograniczania wydatków pieniężnych, stosują także negocjowanie dłuższych terminów płatności zobowiązań oraz zwiększanie obsady zwierząt, aby uzyskać większą sprzedaż.
4. Kontrolowanie poziomu zobowiązań krótkoterminowych to w gospodarstwach rolniczych planowane działania zmierzające w kierunku utrzymywania płynności finansowej. Im wyższa była siła ekonomiczna gospodarstw, tym notowano wyższy udział tej odpowiedzi. Właściciele gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej stosunkowo często wskazywali także, że w przyszłości planują utrzymywać bezpieczny poziom środków pieniężnych.

Literatura

- BERNSTEIN L.A., MOST K.S., BLOCK M., HEATH L.C.: *Professional Notes and Letters. Working Capital as a Tool*. „Journal of Accountancy”, 1981.
- BIENIASZ A., GOŁAŚ Z.: *Płynność finansowa gospodarstw rolnych w aspekcie przepływów pieniężnych i strategii zarządzania kapitałem obrotowym*. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań 2007.
- FRANC-DĄBROWSKA J.: *Ocena płynności finansowej przedsiębiorstw rolniczych*. „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” nr 1, 2008.
- GOŁĘBIEWSKI G., TŁACZAŁA A.: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*. Difin, Warszawa 2005.
- KISIELIŃSKA J.: *Wykorzystanie metod wielowymiarowej analizy do oceny sytuacji finansowej gospodarstw rolniczych*. „Wieś i Rolnictwo” nr 4, 2003.
- KUSAK A.: *Płynność finansowa. Analiza i sterowanie*. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006.
- MAŃKO S., SOBCZYŃSKI T., SASS R.: *Zmiany poziomu zrównoważenia płynności finansowej w gospodarstwach rolniczych UE w latach 1989–2005*. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 64, 2008.
- SIERPIŃSKA M., JACHNA T.: *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*. PWN, Warszawa 2004.
- SIERPIŃSKA M., WĘDZKI D.: *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*. PWN, Warszawa 2002.
- STADTHER S.: *Płynność finansowa polskich przedsiębiorstw i jej podstawowe uwarunkowania*. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, tom 2, nr 1042, Wrocław 2004.
- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, Dz.U. z 2001 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.
- WASILEWSKI M.: *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania gospodarowania zapasami w przedsiębiorstwach rolniczych*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2004.
- WAWRYSZUK-MISZTAŁ A.: *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym netto w przedsiębiorstwach. Studium empiryczno-teoretyczne*. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.
- WĘDZKI D.: *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa. Przepływy pieniężne a wartość dla właścicieli*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003.
- WOJCIECHOWSKA U.: *Płynność finansowa polskich przedsiębiorstw w okresie transformacji gospodarki. Aspekty mikroekonomiczne i makroekonomiczne*. Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2001.
- ZIĘTARA W., KOSIOREK M., TCHORZEWSKA E., KONDRASZUK T.: *Rachunek ekonomiczny i analiza finansowa w przedsiębiorstwie rolniczym*. Wydawnictwo CDiER, Brwinów 1994.

The Importance of Financial Liquidity in Agriculture Farms in Lublin Province

Abstract

The paper presents the opinions of farmers from the Lublin on the importance of financial liquidity for agricultural farms. Owners of farms surveyed recognized the importance of the ability to regulate short-term liabilities primarily because they have financial liquidity is associated with a sense of financial security. Farmers control the level of liquidity primarily by monitoring cash inflows and outflows due to the time of settling liabilities and collection of receivables. It was also found that the main way to maintain financial liquidity on the farms is to reduce the expenditure of money. Farmers plan to maintain the financial liquidity of such by controlling the size of current liabilities and to maintain a safe level of cash.